הידעת?

1

למה קוראים לחג "חנוכה"?

המילה **חנוכה** באה מהשורש ח־נ־ך - לחנוך, להתחיל להשתמש במשהו בפעם הראשונה. אחרי הניצחון, המכבים טיהרו את בית המקדש **וחנכו מחדש** את המזבח. יש גם פירוש עממי: "חנו־כ"ה" - המכבים **חנו** (נחו מהקרבות) ב**כ"ה** בכסלו.

🤔 **שאלה למחשבה:** באילו עוד מקומות משתמשים במילה "חנוכה"? (רמז: בית חדש...)

הידעת?

מי היה אנטיוכוס?

אנטיוכוס הרביעי היה מלך יווני ששלט בארץ ישראל לפני כ־2,200 שנה. הוא רצה שכל העמים בממלכה יחיו כמו היוונים, ולכן **אסר על היהודים לשמור שבת, לעשות ברית מילה וללמוד תורה.** הגזירות האלה הובילו למרד המכבים.

🤔 **שאלה למחשבה:** למה, לדעתכם, היה חשוב ליהודים לשמור על המנהגים שלהם?

הידעת?

מה פירוש "מכבי"?

יהודה, בנו של מתתיהו, קיבל את הכינוי **"המכבי"**. יש שני הסברים מפורסמים: אולי מהמילה **מקבת** - פטיש, כי היה חזק ונחוש, ואולי ראשי התיבות של הפסוק **"מי כמוך באלים ה'"** - מ־כ־ב־י. על שמו נקראו כל לוחמיו "המכבים".

🤔 **שאלה למחשבה:** איזה כינוי הייתם נותנים למישהו אמיץ שאתם מכירים?

הידעת?

מנורה או חנוכייה?

במקדש עמדה **מנורה של זהב עם 7 קנים** - והיא היום סמל מדינת ישראל. בחנוכה מדליקים **חנוכייה עם 8 קנים**, אחד לכל יום של הנס, ועוד קנה אחד - **השמש**, שבעזרתו מדליקים את שאר הנרות.

🤔 **שאלה למחשבה:** איפה ראיתם את סמל המנורה? (רמז: בכיס שלכם, על מטבע של 10 אגורות!)

הידעת?

הכד עם החותם

לפי התלמוד, המכבים מצאו במקדש רק כד שמן אחד **עם החותם של הכהן הגדול** - סימן שהשמן טהור ואף אחד לא נגע בו. היה בו שמן ליום אחד בלבד, אבל המנורה דלקה **שמונה ימים** - עד שהכינו שמן טהור חדש.

🤔 **שאלה למחשבה:** למה, לדעתכם, היה חשוב לשמן שיהיה דווקא טהור?

הידעת?

איך הכינו שמן זית?

בימי קדם הכינו שמן ב**בית בד**: אבן כבדה מעכה את הזיתים, ואז סחטו מהם את השמן. את השמן הראשון והטהור ביותר - **"שמן זית זך כתית למאור"** - הביאו להדלקת המנורה במקדש.

🤔 **שאלה למחשבה:** אילו מאכלים בבית שלכם מכינים עם שמן זית?

הידעת?

פרסומי ניסא

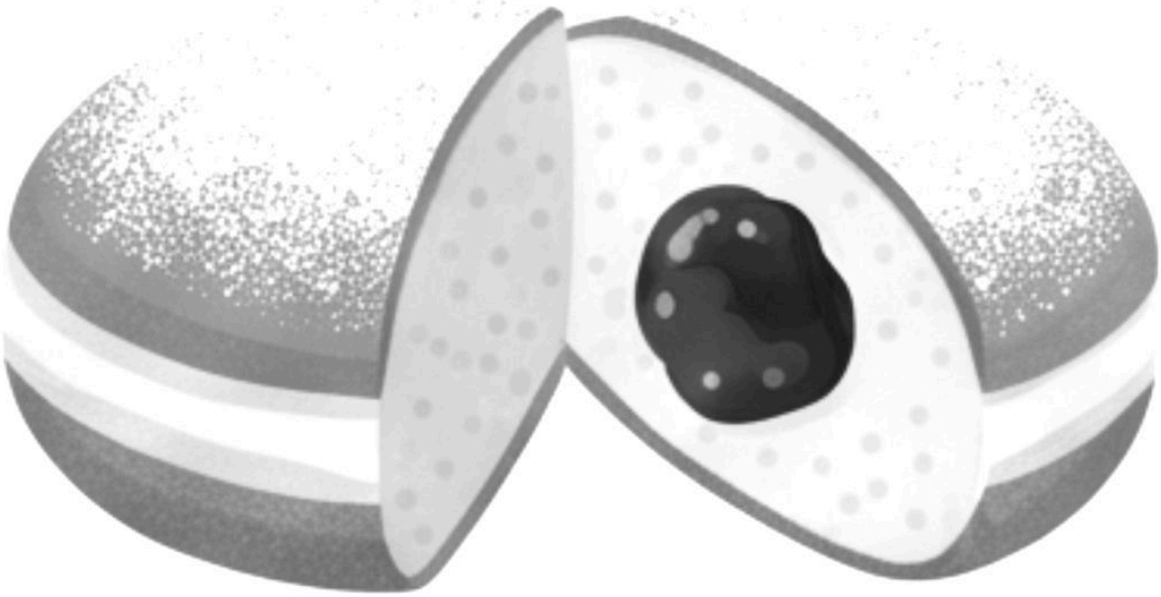

מצווה להדליק את החנוכייה במקום **שרואים אותה מבחוץ** - בפתח הבית או בחלון - כדי לספר את הנס לכל מי שעובר ברחוב. זה נקרא **"פרסומי ניסא"** - לפרסם את הנס. לכן גם בכיכרות ובבנייני ציבור מדליקים חנוכיות ענקיות.

🤔 **שאלה למחשבה:** איפה אתם מדליקים את החנוכייה בבית – ולמה דווקא שם?

הידעת?

סופגנייה - מאיפה השם?

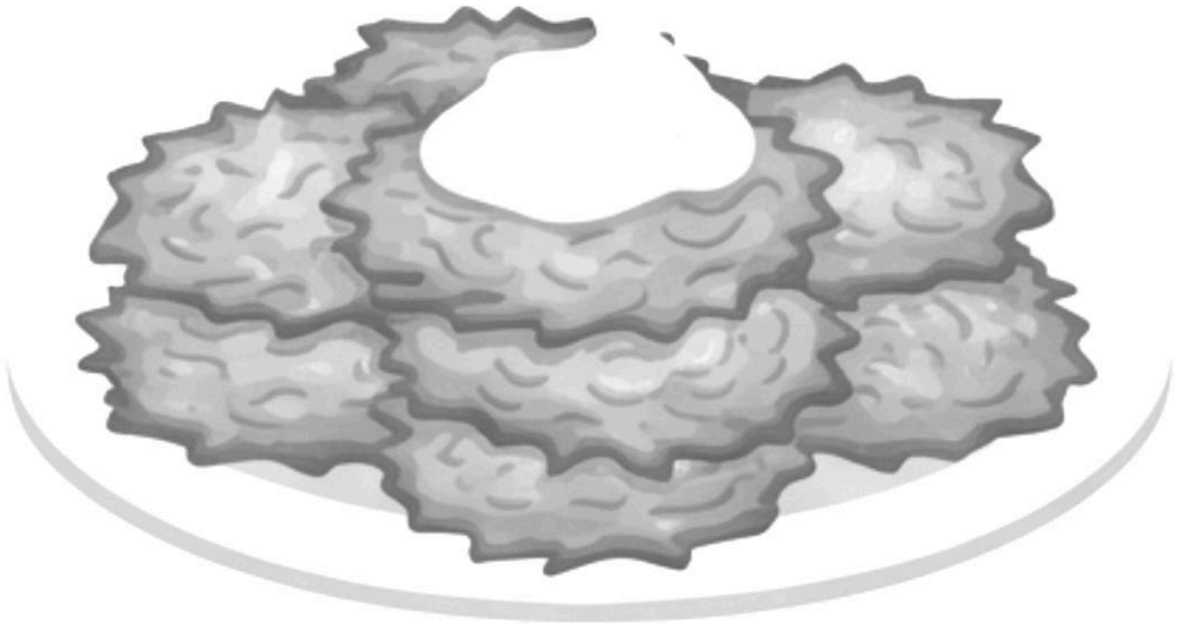

המילה **סופגנייה** באה מהמילה **ספוג** - בצק רך ואווירי שספוג שמן. כבר במשנה מוזכרות **"סופגנין"** - עוגות ספוגיות. בחנוכה אוכלים מאכלים מטוגנים בשמן, לזכר נס כד השמן.

🤔 **שאלה למחשבה:** אם הייתם ממציאים סופגנייה חדשה – איזה מילוי היה בה?

הידעת?

לביבות - כבר בתנ"ך!

המילה **לביבות** מופיעה כבר בתנ"ך, בספר שמואל: **"ותלבב לעיניו שתי לבבות"**. אבל לביבות של תפוחי אדמה הן דווקא חדשות: תפוח האדמה הגיע לאירופה מאמריקה **רק לפני כ־450 שנה.**

🤔 **שאלה למחשבה:** לפני שהיו תפוחי אדמה – ממה, לדעתכם, הכינו לביבות?

הידעת?

למה אוכלים גבינה בחנוכה?

יש מנהג לאכול בחנוכה גם **מאכלי חלב**, כמו לביבות גבינה.
המנהג קשור לסיפור על **יהודית** - גיבורה שלפי המסורת
האכילה את מפקד האויב גבינה מלוחה ויין, עד שנרדם,
וכך הצילה את העיר שלה.

🤔 **שאלה למחשבה:** אילו עוד גיבורות מהתנ"ך ומההיסטוריה אתם מכירים?

הידעת?

נ ג ה ש א ו נ ג ה פ?

על סביבון בחוץ לארץ כתוב **נ ג ה ש** - "נס גדול היה **שם**".
בישראל כתוב **נ ג ה פ** - "נס גדול היה **פה**". לפי אגדה עממית, כשהיוונים אסרו ללמוד תורה, ילדים למדו בסתר, וכשהגיעו חיילים - שלפו סביבונים והעמידו פנים שהם רק משחקים.

🤔 **שאלה למחשבה:** מה עוד אפשר לעשות עם סביבון חוץ מלסובב אותו?

הידעת?

דמי חנוכה

המנהג לתת לילדים **דמי חנוכה** - מטבעות או קצת כסף - עתיק מאוד. יש הקושרים אותו ל**חשמונאים**, שאחרי שקיבלו עצמאות התחילו **לטבוע מטבעות משלהם**. היום נותנים גם מטבעות שוקולד.

🤔 **שאלה למחשבה:** אם הייתם מעצבים מטבע לחנוכה – מה היה מצויר עליו?

הידעת?

חג אחד - שני חודשים

חנוכה מתחיל ב**כ"ה בכסלו** ונמשך שמונה ימים, ולכן הוא מסתיים כבר בחודש **טבת** (החודשים העבריים נקבעים לפי הירח). זה **החג היחיד בלוח העברי שחל בשני חודשים**! והוא נחגג בלילות הארוכים של החורף - כשהאור של הנרות מורגש במיוחד.

🤔 **שאלה למחשבה:** באיזה תאריך עברי יוצא חנוכה השנה? (רמז: בדקו בלוח השנה)

הידעת?

הסוד של "מעוז צור"

השיר **"מעוז צור"** נכתב באירופה לפני כ־800 שנה. המשורר הסתיר בו את שמו: אם מחברים את האות הראשונה של כל אחד מחמשת הבתים הראשונים - יוצא השם **מ־ר־ד־כ־י**!

לשיר כזה קוראים **אקרוסטיכון**.

🤔 **שאלה למחשבה:** נסו לכתוב אקרוסטיכון קטן מהשם שלכם!

הידעת?

חנוכה בכל העולם

יהודים מדליקים נרות חנוכה **בכל העולם** - ובערים רבות מדליקים חנוכיות ענקיות במקומות מפורסמים: **מול הבית הלבן בוושינגטון**, ליד **מגדל אייפל בפריז** ובכיכרות מרכזיות בערים רבות. כך האור של החג נראה למרחוק.

🤔 **שאלה למחשבה:** באיזו עיר בעולם הייתם רוצים לראות הדלקת נרות?

חידון הידעת

1. מאיזה שורש באה המילה "חנוכה"?

2. מה אסר המלך אנטיוכוס על היהודים?

3. מה אחד ההסברים לכינוי "מכבי"?

4. כמה קנים יש במנורת המקדש, וכמה בחנוכייה?

5. מה היה מיוחד בכד השמן שמצאו?

6. מה זה "פרסומי ניסא"?

7. מאיזו מילה באה המילה "סופגנייה"?

8. באיזה ספר בתנ"ך מוזכרות לביבות?

9. מה כתוב על סביבון בישראל?

10. איזה שם מוסתר בשיר "מעוז צור"?

תשובות לחידון

1. מאיזה שורש באה המילה "חנוכה"?

ח־נ־ך - לחנוך

2. מה אסר המלך אנטיוכוס על היהודים?

לשמור שבת, לעשות ברית מילה וללמוד תורה

3. מה אחד ההסברים לכינוי "מכבי"?

מקבת (פטיש) או "מי כמוך באלים ה'"

4. כמה קנים יש במנורת המקדש, וכמה בחנוכייה?

7 במנורה, 8 ועוד שמש בחנוכייה

5. מה היה מיוחד בכד השמן שמצאו?

היה עליו החותם של הכהן הגדול

6. מה זה "פרסומי ניסא"?

להדליק במקום שרואים מבחוץ, כדי לפרסם את הנס

7. מאיזו מילה באה המילה "סופגנייה"?

ספוג

8. באיזה ספר בתנ"ך מוזכרות לביבות?

ספר שמואל

9. מה כתוב על סביבון בישראל?

נ ג ה פ - נס גדול היה פה

10. איזה שם מוסתר בשיר "מעוז צור"?

מרדכי

לצוות החינוכי: מדפיסים את הכרטיסיות ותולים בפינת "הידעת?" – כרטיסייה אחת לכל יום של החג, או את כולן יחד. את החידון אפשר לחלק בסוף השבוע.